

чение на ролята на нервните центрове и психиката въ живота на организма и даже на отделните негови клетки и тъкани. Тръбва да се смѣта, че несъмнено упадъкътъ на душевните сили не е само следствие, но понѣкога и причина на разнитѣ заболѣвания и даже на преждевременна старостъ. Ролята на душевните сили и тѣхното влияние върху живота на тѣлото безъ съмнение сж твърде голѣми и несравнено по-голѣми, отколкото е прието да се мисли. Ето защо е толкова важно при всѣко заболѣвание душевното състояние на болния. Даже самозащитата на организма отъ всевъзможнитѣ микроорганизми изглежда, така сжщо, че зависи отъ състоянието на нервната система. Не рѣдко едно тежко преживѣване, едно неприятно известие или смъртъ на близъкъ чловѣкъ може да причини едно рѣзко измѣнение въ сърдечната деятелностъ. Проф. Метальникъвъ намира, поради това, че въ борбата съ старостта и особено съ преждевременната старостъ необходимо е да се прилагатъ не само известни лѣчебни срѣдства, но така сжщо и психическото въздействие. Чрезъ възпитание на волята, чрезъ упражнение, чрезъ известна тренировка, самовнушение и даже внушение отъ страна на чужди хора може много да се постигне.

Това е въ кратки черти особениятъ възгледъ на проф. Метальниковъ по тая въпросъ. И наистина, ако е вѣрно, че човѣкъ не представлява друго, освенъ едно постоянно единство отъ тѣло и духъ, ние не бихме могли да си представимъ човѣка нито една минута другояче, освенъ въ състояние на взаимодействие между духа и тѣлото. И както е вѣрно, че тѣлесното разстройство се отразява върху душевното състояние на човѣка, не по-малко вѣрно е, че и душевното състояние упражнява влияние върху състоянието на тѣлото, както може да бжде случаятъ, когато настѣпва парализия следъ узнаване на една неприятна новостъ. Но, макаръ че е напълно вѣрно, какво силниятъ духъ може да подържа тѣлото, трѣбва да се забележи, че това може да се срещне само при отделни индивиди, издигнати въ културно отношение и достатъчно оформени. Ние знаемъ, обаче, че такива лица се срѣщатъ твърде рѣдко и знаемъ сжщевременно отъ даннитѣ, които видѣхме досега за българскитѣ столѣтници, че последнитѣ не принадлежатъ къмъ такива категории индивиди. На менъ се струва, поради това, че ако се говори за влияние на психиката върху физическото състояние на човѣка, нужно би било да се иматъ предвидъ на първо мѣсто други нѣкои психически проявления, които иматъ значение за по-широки маси отъ индивиди. Така, душевната хармония, жизнената радостъ и оптимизмътъ влияятъ благоприятно върху човѣка, а неблагоприятно влияятъ върху него песимизмътъ, липсата на

надежда за бждещето и постоянното измжчване на душата съ грижи за прехраната, съ страхъ, съ завистъ, съ амбиции, съ жалостъ, съ гризене на съвестта, съ жажда за богатство и пр. Тия терзания на душата иматъ огромно значение за душевната хармония и, следователно, за продължителността на човѣшкия животъ.

Но нашата задача не е да дадемъ тукъ една теория на остаряванието и на дълговѣчността. Ние желаехме, по-скоро, да посочимъ въ най-общи черти нѣкои схващания по тая предметъ. Тръбва да забележимъ, обаче, че разрешението на проблемата, която тукъ ни интересува, срѣща една твърде голѣма трудностъ и тая трудностъ се крие въ обстоятелството, че продължителността на човѣшкия животъ не е резултатъ само на една определена причина, но на цѣла редица фактори и влияния, отделното установяване на които при човѣка по пжтя на експеримента е невъзможно. Ние не сме въ състояние изкуствено да освободимъ човѣшкия индивидъ отъ влиянието на всички фактори, съ изключение на единъ. Ние бихме могли да очакваме въ бждеще повече разяснения върху проблемата, която ни занимава, отъ експерименталнитѣ наблюдения надъ низшитѣ животни. Но и тия експерименти изискватъ доста много време и въ сжщото време изводитѣ, които ще се правятъ отъ тѣхъ, едва ли могатъ изведнажъ и прѣко да се приложатъ къмъ проблемата за дълговѣчността и остаряването на човѣка.

Можемъ ли да възлагаме нѣкакви особени надежди за разрешението на тая проблема върху статистическия методъ? Ние трѣбва да помнимъ специфичното значение на тая методъ при установяване на причинитѣ на явленията, за да не изпаднемъ въ прекалени надежди и очаквания. Ние не трѣбва да забравяме, че чрезъ статистическия методъ не е възможно установяването на каквито и да е формални каузални закони. Това е задача на индуктивното мислене, което, както е известно, е насочено къмъ установяване на общото, неповторяемото и неизмѣнното въ явленията на свѣта. Каузалнитѣ закони, до които можемъ да дохождаме само по пжтя на индукцията, сж общеважущи положения, които важатъ за явленията независимо отъ определени рамки на времето и пространството. Въ сжщото време статистическиятъ методъ има за свой обектъ не общото, но индивидуалното; неговата задача се състои въ това, да ни даде възможностъ да установимъ явленията и тѣхнитѣ отношения въ определени рамки на времето и пространството. Чрезъ тая методъ ние не можемъ, следователно, да намѣримъ строгата формула за връзката на причината съ следствието. Той може само да ни покаже кои отъ ония фактори, за които ние предварително, още по индуктивенъ пжтъ знаемъ, че могатъ